

שי"ח אהרון

וישלה

גיליון קס"ו

שי"ח ההלכה

שאלה: ראובן שמעון הגיעו באותה עת לתפילת שחרית, והחנו את רכבם זה לצד זה, ראובן יצא ממכוניתו ושם במדחן 5 שקלים עבור החניה. אולם שמעון רץ לעבר בית הכנסת. שכחת לשלם עבור החניה קרא ראובן חברו, שמעון התעלם ואמר: לא שכחתי, איני נוהג לשלם, מה כבר יכול להיות בשעה זו שאין הפקחים נמצאים, אני מאמין בה' שאף פעם לא אתפס... והנה בסיום התפילה יוצאים יחדיו שני הידידים מבית הכנסת, וכשהגיעו לחניה הופתעו לגלות שאחד מהם קיבל קנס על סך 300 ₪. המדהים מכל היה שהקנס הוא לא אחר מאשר ראובן! לעומת זאת על צג המדחן שעל גבי מתחם החניה של שמעון הופיע כי נותרו לו עוד 10 דקות. כעבור זמן התברר שראובן הכניס מעותיו בטעות במדחן בצד שפונה לרכבו של שמעון. אמרתי לך שבזכות אמונתי אנצל, אמר שמעון לחברו אתה הוא זה שאמור היה לקבל את הקנס, ואני שילמתי עבורך בעד החניה- טען ראובן בתרעומת - אשר על כן מחויב אתה לשלם את הקנס! כמובן ששמעון התנגד לדבריו, והשיב בשלווה: מזלך גרם לך. לא בקשתי כלל שתשלם עבורי! ועתה יש לשאול: עם מי הדין?

תשובה: בנוגע לתשלום הקנס, לכאורה צריך לומר שמזלו של ראובן גרם שיטעה ויקבל את הקנס. וגם יוכל שמעון לטעון שאף אם לא היה ראובן משלם עבורו - הוא לא היה מקבל את הקנס, שאז לא היו באים כלל הפקחים וכו מאידך גיסא יתכן שהואיל ומדינא דמלכותא כל החונה במתחם זה - מחויב לשלם לעירייה עבור החניה, ובמידה ואינו משלם - מוטל עליו קנס- לפיכך לכאורה נתחייב שמעון בתשלום הקנס בזה שעבר על תקנת הקהל, וטעות חברו לא תפקיע חובו.

לבה עם לבן גרתי ואחר עד עתה.

מפרש רש"י: "גרתי" בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים. לכאורה יש להבין - שאל הצדיק רבי דוד מדינוב - איך יכול היה יעקב אבינו לקיים תרי"ג מצוות בבית לבן, והלא כמה וכמה מצוות יש התלויות בארץ, וכמה מצוות הנהוגות בזמן הבית או במצבים אחרים, ואם כן איך קיים יעקב את כל התרי"ג מצוות? אלא - תירץ הצדיק - מסופר על רבי ישראל בעל שם טוב, שפעם אחת נזדמן לו לשהות בבית גוי, והיה שם פסל של עבודה זרה. כאשר יצא הבעל שם טוב מן הבית, שמח שמחה גדולה ואמר: "בשעה אחת קיימתי את כל התורה כולה! כי עבודה זרה היא דבר מאוס ומתועב ואסור להרהר בשום דבר מדברי תורה במקום הימצאה, ובזכות ששמרתי את מחשבותי מלהרהר בתורה נחשב לי כאילו קיימתי את כל התורה!" על פי מעשה זה - סיים רבי דוד - לא קשה הקושיא דלעיל, כי בית לבן הארמי, היה מלא בגילולי עבודה זרה ובתרפים שונים, ומשנכנס יעקב אל ביתו, הוכרח לשמור את מחשבתו שלא יהרהר בדברי תורה, ואם כן נחשב לו הדבר כאילו קיים את כל התורה כולה!

לבו ויהי לי שור וחמור... ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך.

למה ימצא חן בעיני על ידי שיש לו רכוש רב? אומר הכתב סופר כי יש לומר בדרך צחות: שדרכם של עמי הארץ, שאומרים על תלמיד חכם שהוא הולך בטל, חובש ספסל ועצל, אין תוכו כבורו, מתחפש במעטה היראה ואינו אלא גונב דעת הבריות. וזאת הייתה שנאת עשו ליעקב, ויעקבני זה פעמים מרמה את אביו במסווה של תם, אבל באמת הוא עצל, טפיל וחושב תמיד רק לנצל את הזולת. הודיע לו יעקב שאינו יושב אהל ואינו מתעצל - עבדתי ועמלתי בפועל כפי ובזיעת אפי ואשלחה להגיד לאדני למצוא חן בעיניך - כמוך כמוני.

לביב הצילני נא מיד אחי מיד עשיו.

לכאורה ליעקב אבינו היה רק אח אחד - עשיו, וא"כ מהי הכפילות אחי ועשיו? אומר ה"בית הלוי", יעקב אבינו חשש משני דברים. א' מיד עשיו. ב' ובעיקר, מיד אחי, מהאחוה והידידות וההתחברות היתרה איתו. באופן הראשון גופו בסכנה, ובאופן השני נשמתו בסכנה. ולעתיד לבוא, כתוב במדרש, יתעטף עשיו בטלית וישב בין הצדיקים, והקב"ה מושכו משם. בספר "דגל מחנה אפרים" מתרץ, מפני צבועים אלה שלובשים בגדים לבנים בשבת, ולובשים טלית בערב שבת

יעקב אבינו היה צריך להקדים לעשו "עם לבן גרתי ואחר עד עתה" וכו', כיון שהעושר שאוסף אותו האדם ביגיע כפיו, יהיה חביב עליו והמעט נחשב בעיניו למרובה. מה שאין כן עושר שבא לו בירושה או במציאה, אינו יקר בעיניו כל כך. משל לאחד שהיה שר בעיר גדולה,

במנחה. מהם היה יעקב חושש, והתפלל "הצילני נא מיד אחי מיד עשיר", מפני מי שהוא "אחי" בחיצוניותו, ו"עשיר" בפנימיותו. בספר "קדושת לוי" מתרץ, עשו הוא השטן, הוא מלאך המוות - הוא יצר הרע. בקשת יעקב היתה 'הצילני נא' שלא יהיה עשו אחי, שלא יתגלגל שהיצר הרע יהיה 'אחי'. כי לפעמים יצר הרע מסית את האדם לעבירה על ידי שמצייר אותה כמצווה ובכך לוכד את האדם לעשות עבירה.

לב.יד ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו עזים מאתיים. מסופר על הגאון רבי יוסף דוב סולביציק רבה של בריסק זי"ע"א, שנסע פעם ברכבת עם כמה יהודים. כשהגיע זמן תפלת מנחה, ביקש רבי יוסף להתפלל מנחה בציבור ולאסוף מנין של עשרה יהודים לתפילה, אולם באותו קרון לא היו אלא שמונה יהודים חרדים, אך היו עוד שנים מן המשכילים, והואיל ושמעו שהרב רוצה לצרפם למנין התחמקו ונשמטו אחד אחד ויצאו לקרון אחר, כיון שכך נתבטל המנין והרב ומקורביו נאלצו להתפלל ביחידות. בתום התפילה נראו שני המשכילים חוזרים לקרון ותופסים את מקומותיהם כאילו לא אירע דבר. אמר אותה שעה רבי יוסף למקורביו בקול רם כדי שישמעו גם אותם המשכילים. כל ימי הייתי תמה על מה שאמרו חכמינו (בראשית רבה עג ח) שיעקב אבינו היה משופע בעדרי צאן ובקר, עד שהיה זקוק לשישים ריבוא כלבים כדי לשמור על העדרים העצומים שברשותו, אם כן כששלח יעקב מנחה לעשו אחיו מכל הבהמות שברשותו, עזים ותיישים, רחלים ואילים, פרים ופרות, עיירים ואתונות. מדוע לא שלח בתוך המנחה הגדולה גם כלבים כדי לשמור על העדרים הרבים האלה? אולם עכשיו הוסיף רבי יוסף דוב בחיוך נתיישה לי תמיהה זו, אמנם רצה יעקב לצרף גם כלבים למנחה ששלח לעשו, אבל מנהגם של כלבים לברוח מן המנחה.

לב.ז ויתן ביד עבדיו עדר לבדו ויאמר אל עבדיו עברו לפני ורווח תשימו בין עדר ובין עדר.

וכתב רש"י: עדר לפני חברו - כדי להשביע עינו של אותו רשע, ולתווהו על ריבוי הדורון .. דרש הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין ז"ע ואמר: בא ונראה מה השביע את עינו של אותו רשע, כלום! אוויר - רווח! כן כל תאוות העולם, הם רק דמיון כאילו יש לו ממשות, ובאמת כלום אין בו! ועפ"ז אפשר להסביר את העניין ששמים יד על העיניים בקריאת שמע, למען נדע כי רק האמונה בה' היא אמיתית, וכל מה שאתה רואה בעיניך הוא מציאות זמנית ולא ממשית "רוח אוויר" המטעה את האדם...

לב.כג.ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר ילדיו ויעבר את מעבר יבק.

יעקב אבינו בורח מלבן וחוזר חזרה לביתו בדרך הוא עובר את מעבר יבק. בפסוק נאמר שהעביר את נשיו, שפחותיו ואחד עשר ילדיו. שואלים חז"ל להיכן נעלמה דינה, מדוע לא הוזכר שגם אותה העביר יעקב את מעבר יבק? מסבירים חז"ל שיעקב נתן את דינה בתוך תיבה ונעל בפניה בשביל שלא יראה אותה עשיו וייקח אותה ממנו! באותו רגע אמר הקב"ה - אתה מנעת חסד מאחיך ולא בקשת להשיאה למהול, הרי שת ינשא לערל. לא בקשת להשיאה דרך היתר, הרי שהיא נישאת באיסור, והוא שכם בן חמור - שאם הייתה נישאת לעשיו אולי הייתה מחזירתו למוטב! צריך להבין הרי נאמר כל המשיא ביתו לעם הארץ כאילו כופתה ומניחה לפני ארי, וא"כ כיצד יסכים יעקב אבינו לתת את דינה לעשיו? כמו כן את אותו חסד שהוא צריך לעשות עם עשיו הוא מחויב לעשות זאת למען ביתו ולא להשיאה לעשיו הרשע? ואדרבה ניתן לומר שזה מעשה אכזרי להשיא את ביתו לעשיו הרשע שעובר עבירות וצד נשים מתחת יד בעליהן ומענה אותן. מסביר הסבא מסלבודקה - שיעקב אבינו התנהג בצורה נכונה בכך שלא נתן את דינה לעשיו, אלא שתוך כדי נעילת התיבה בפני דינה היה צריך להרגיש צער בנפשו על כך שאין הוא יכול לעשות חסד עם עשיו אחיו ולהחזירו למוטב. וגם אם הרגיש צער, לא היה זה צער הדרוש כפי ערך מדרגתו הגדולה של יעקב אבינו

לב.כה ויאבק איש עמו.

לב.לב ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צולע על ירכו.

ומדרש אגדה ויזרח לו, לצרכו, לרפאות את צלעתו, ואותן שעות שמיירה לשקוע בשבילו כשיצא מבאר שבע, מיהרה לזרוח בשבילו. רמז נפלא נתן ה'שבט סופר' (עפ"י דברי זקנו הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע בספרו תורת משה פר' ויצא בשם רבו הרה"ק רבי נתן אדלר זי"ע) להטיף טללי תחיה וחיזוק לכל אלו שנראה להם כי שקעה עליהם חמה שלא בעונתה... כדאמרי אינשי - היו זמנים טובים, אבל היום... כל מצבם ומעמדם חושך ואפילה, ואינם רואים כל אור בחייהם, ילמדו ממעשי אבות - כי גם כאן שקעה החמה על יעקב אבינו באמצע היום, והיה נראה שהפ סיד ב' שעות מאור היום, אבל לפי האמת אותה שמש ששקעה וחדלה מהאיר על הארץ הייתה בוקעת ועולה לו כש'ותקע כף ירכו' - כשהוא בעצמו היה צריך לה לסוף כ"ב שנה, כשהיה צולע על ירכו והקדימה רפואתו בב' שעות, והרי שכבר שנים רבות קודם צליעתו כבר הוכנה רפואה למכתו, נמצא שמה שנראה כרעתו היה בעצם לטובתו ולעזרתו, ובאמת כל הקשיים הם הם 'זריחה' עבורו.

לב.לב על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה.

החינוך מסביר את טעם המצוה שיהיה רמז לישראל שאע"פ שיסבלו צרות רבות בגלויות אבל סוף דבר תהיה גאולה לעם ישראל, ובזכרנו תמיד עניין זה ע"י המצוה שתהיה לזיכרון יעמוד באמונתם ובצדקתם לעולם. אותו מלאך שנלחם עם יעקב אבינו שקבלה בידנו שהוא שרו של עשו, רצה לעקור את יעקב מהעולם ולא יכול לו, וציערו בנגיעת הידך, אותו הדבר זרע עשו מצער לזרע יעקב, אבל לבסוף תהיה ישועה כמו שמצינו ביעקב שבסופו של דבר זרחה לו השמש לרפאותו ונושע מהצער, כן יזרח לנו השמש של משיח וירפאנו מצערנו ויגאלנו אמן במהרה בימינו. החזקוני אומר דבר שונה, על כן לא יאכלו כלומר בדין הוא שיש לענוש את ב"י באכילת גיד הנשה, שהניחו את אביהם ללכת יחידי כדכתיב "ויותר יעקב לבדו" שהרי היו גבורים והיו צריכים להמתין לאביהם אם יצטרך והם לא עשו לו לוייה, והוזק על ידם, ומכאן והילך יהיה להם לזכר והיו זריזים במצות לוייה. ולכן לוייה יעקב את יוסף.

(כאשר שלחו אל אחיו לשכם)

מסופר על הגאון רבי אייזל חריף זיע"א, שביקר אצלו אחד הרבנים הרפורמיים מארצות המערב. החלו שניהם לשוחח בדברי תורה, ורבי אייזל התרשם שאמנם מקצת תורה יש בו, אבל אינו מהדר במצוות, ואף אין בו קורטוב של יראת שמים. אמר רבי אייזל לאורח, על הכתוב בפרשתנו "ויאבק איש עמו" מצינו בגמרא (חולין צא) שתי דעות, לפי דעה אחת כגוי נדמה לו, ולפי דעה אחרת כתלמיד חכם נדמה לו. ולכאורה יש מקום לתמוה, כיצד הגיעו חכמינו להציג את שרו של עשו בשתי דמויות קיצוניות השונות כל כך זו מזו? אולם, המשיך רבי אייזל בחייו, לאחר שהכרתי אותך בשיחה הארוכה שקיימנו, רואה אני עתה, כי אפשר ואפשר שיהיה איש אחד מחצה על מחצה חצי גוי וחצי תלמיד חכם.

לב.כה ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו.

רבינו יצחק עראמה זצ"ל פירש בספרו "עקידת יצחק" את המאורע, כמעשה אבות סימן לבנים: כל זמן שהעביר יעקב אבינו את כל אשר לו, שקד בהעברת בני משפחתו את הנחל והבאתם למקום מבטחים, לא היתה עליו תביעה. אבל כשהכל בא על מכונו ופנה לעסוק בפכים קטנים, בזוטות, או אז התגרה בו שרו של עשיו. ומכאן אלינו, כל עוד עוסק האדם בפרנסתו ובצרכי ביתו, אין עליו תביעה. להיפך, גם זה בכלל "עוסק במצוה". אבל בתום יום העבודה, אל לו לעסוק בפכים קטנים. יעלה לבית המדרש, לשיעור תורה. יתחבר למידתו של יעקב

מעשה שהיה

שתלמידו החביב של מורנו הבעש"ט יתגורר בבקתה עלובה שכזאת? שאל, כל היום חיפשתיך ואיש מבין התושבים אפילו לא הכיר אותך. ה'מלמד' התבונן במשה ושתק, כעבור רגע החל להתעניין ושאל לשלומי, "ברוך ה' שמשפיע עליי ועל בני ביתי רוב טובה" אמר לו משה "אשה מסורה, ילדים טובים, הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. ומהו מקור פרנסתך?" התעניין תלמיד הבעש"ט, משה סיפר לו על האכסניה המרווחת שבעלתו ועל הרווחים הנאים שהיא מניבה, אחר כך ביקש ה'מלמד' לשמוע ממה על בית מגוריו, חיוך של שביעות רצון נח על שפתיו של משה שעה שסיפר על ביתו הנאה, בצבעוניות רבה תיאר את שפע החדרים בבית, את הטרקלין המפואר ואת הריהוט היקר המקטש אותם, ריהוט שרכש במיטב כספו. כלאותה עת הקשיב ה'מלמד' לאורחו רוב קשב, שאלהשלא ממין העניין, משה נבון לרגע אך מיד'והיכן בדעתך ללון הלילה?" שאל לפתע את משה, השיב "אלון כפי הנראה באכסניה הראשונה שאמצא", ניצוץ עלה בעיני ה'מלמד' "אם אמנם כדברך בעל ממון ונכסים אתה", הקשה "אם כך מדוע בגדיך כה פשוטים, וכיצד תהיה מוכן ללון הלילה באכסניית הדרכים הראשונה שתמצא? האם לא ראויים לך בגדים מפוארים יותר ומלון מהודר יותר. משה לא התבלבל ומיד השיב: "כבודו, כיצד אפשר להשוות, בביתי הפרטי נהוג אני בכל גינוני הכבוד והעושר בהתאם להישג ידי, אולם עתה, עתה הרי אני בדרך, רק בדרך, ובדרך אין מייחסים חשיבות רבה לבגדים ולתנאי נוחות". תלמידו החביב של הבעש"ט הקדושהביט הישר לתור עיניו של משה ואמר: "יפה דיברת", "אם כך זוהי אף תשובתי לשאלתך הראשונה, אף אני מצוי עתה בעיצומה של הליכה בדרך, דרך ארוכה של חיים בעולם הזה, ו'בדרך' כפי שבעצמך אמרת אין ליחס חשיבות רבה מדיי לענייני פאר, נוחות וכבוד, אבל 'בבית' שם בבית האמיתי בעולם בעליון, שמור ומוכן עבורי עושר מופלג, מוכן אניאפוא לשבת עתה על בול עץ וללמד תורה לתינוקותשל בית רבן, ובלבד שכאשר אגיע לבסוף 'הביתה' אל אבי שבשמים, אזכה לרוב עושר ולחיי העולםהבא. "רקאז הבין משה לשם מה שלחו הבעש"ט אל תלמידו חביבו רבי בער, כי הוא ביקש ללמוד פרק בהלכות דרכים ובתים, ומיהו התלמיד החביב? הלא הואמישלימים נודע שמו בכל העולם כהרב הקדוש רבידוב בער, המגיד הגדול ממעזריטש זיע"א, שהשבוע ביום שני י"ט כסלו יחול יומא דהילולא שלו. זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אכ"ר.

העלון השבוע מוקדש

לע"נ ראייה אוגט בת מונה ע"ה לע"נ רפאל עמרם
בן סעדה ז"ל. מזל בת רחל ע"ה. יצחק בן רחל
ז"ל אברהם ישעיהו בן שמואל דוד ז"ל אליהו
ישראל בן שמואל דוד ז"ל
לרפואת נעמי בת זיוה. להצלחת אבירם בן
אסתר וב"ב. להצלחת אביחי יעיש בן ציון וב"ב
להארות והערות ולקבלת העלון נא לפנות
למייל SH0813897@GMAIL.COM

ליומא דהילולא (י"ט כסלו) של המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א תלמידו החביב של הבעש"ט הקדוש זיע"א אכסניה גדולה שניצבה על אם הדרך, מיקומה המצוין הביא אליה עוברי אורח רבים שפרנסו את בעליה בעושר ובכבוד, משה עצמו היה דל בכישרונות ולא מבין גדול בתורה, אך התברך בלב יהודי חם ובאמונה תמה בהקדוש ברוך הוא, ואמונה פשוטה בצדיקים, מעת לעת נוהג היה לנסוע למעזיבוז לבית מדרשו של הבעל שם טוב הקדוש זיע"א כדי להתחמם באורו, מנסיעות אלה היה שם מחוזק ומחושל באמונתו. פעם אחת כשנכנס בתום אחד מביקוריו במעזיבוז ליטול ברכת שלום מרבו, הטיל עליו הבעש"ט שליחות: בדרכך לביתך עבור דרך עיירה פלונית" אמר לו הבעש"ט, "בעיירה זו מתגורר תלמידי החביב 'בער', מבקש אני ממך כי תסור לביתו ותמסור לו פרישת שלום חמה ממני. "למותר לציין כי משה שמח לבצע את השליחות שהטיל עליו רבו, כל הדרך היה שמח ונגרש מן הזכות הגדולה שנפלה בחלקו, וכי קלה היא? רבו הבעש"ט הקדוש בכבודו ובעצמו ביקש ממנו להעביר מסר אישי לתלמידו "החביב", לבטח מדובר ברב העיירה או לפחות באחד מלמדניה הנודעים, הרהר משה בליבו, בעיני רוחו כבר ראה את עצמו מתייצב בפתח ביתו של התלמיד המכובד, עיניים סקרניות של עוברי אורח ננעצות בו בעניין, והוא נכנס פנימה ומוסר בדחילו ורחימו את הדברים שביקשו הבעש"ט להעביר לתלמידו. עם הגיעו לעיירה החל משה להתעניין אצל תושביה היכן מתגורר "הרב הגאון רבי בער", ואולם לתדהמתו נתקל בתגובות שנעו בין מבטים תמהים לבין אדישות מוחלטת, "הרב הגאון רבי בער? אין כאן אדם כזה, השיבו לו כמה מהעוברים ושבים, משה לא ידע את נפשו מאכזבה וממבוכה, שוב ושוב ניסה לרענן את זכרונו שמא טעה בשמיעת דברי רבו, אבל הוא זכר אותם מילה במילה, "בעיירה זו מתגורר תלמידי החביב בער". כל היום התהלך משה בעיירה, עבר מסימטה לסימטה ומבית לבית, תר אחר התלמיד החביב שאיש לא הכיר. לעת צהריים תש כוחו והוא הגיע לבקתה קטנה ועלובה, מעבר לדלת בקעו קולות רכים של ילדים, הוא החליט לנסות את מזלו ונקש על הדלת, כשזו נפתחה נגלה לפניו מחזה יוצא דופן ומשובב כאחד, חדר גדול ריק כמעט לגמרי ובמרכזו על גבי בול עץ לא מהוקצע, ישב 'מלמד' וסביבו דרדקים שלמדו מפיו תורה. ברוך הבא" קרא המלמד לעברו, "ברוך הבא" אמרו החזיקו אחריו גם התלמידים. "שמא מכיר אתה את הגאון רבי בער?" שב משה על שאלתו בפעם המי יודע כמה באותו יום, "את הגאון רבי בער אמנם אינני מכיר" השיב המלמד, "לעומת זאת את 'בער' מכיר אנוכי גם מכיר, ניצוץ של תקווה נייעור בליבו של משה, "התדע אפוא היכן הוא מתגורר?" שאל את ה'מלמד', חיך אליו רבי בער בחביבות ואמר: "אני הוא", "האם אתה הוא תלמידו של מורנו ורבנו הבעש"ט?" התקשה משה להאמין. והנה אך שמע ה'מלמד' את שם הבעש"ט הקדוש יוצא מפי האיש שבפתח, ומיד השתנה גוון פניו, רעד עבר בגופו והוא מיהר לקום ולעמוד על רגליו, "מורי ורבי הוא" ענה משה. ה'מלמד' הקשיב ביראה עצומה לכל מילה שיצאה "אם כן הריני למסור לך דרישת שלום חמה ממנו" אמר לו מפיו של משה, ואף ביקשו לחזור שוב ושוב על דברי הבעש"ט כפי שאמרם לו, לאחר שמילא את שליחותו, לא יכול משה להסתיר את פליאתו כיצד יתכן